

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Perinne talteen

Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateoksen kokoaminen

Kimmo Kousa

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 5/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Kimmo Kousa	Sivumäärä 37
Työn nimi Perinne talteen – Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateoksen kokoaminen	
Ohjaava opettaja Jari Klemola	
Työn tilaaja Lauritsalan kauppalan pojat	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni käsittelee perinnettä sekä sen hyödyntämistä ja tallentamista eri muodoissa. Raportissa käsitellään myös perinteen monimuotoisuutta ja siihen yhdistettäviä käsitteitä, kuten muistitietoa. Opinnäytetyöhön sisältyy projekti, joka käsitti kirjan kokoamisen ja toimittamisen valmiiksi painotuotteeksi saakka.</p> <p>Työelämälähtöisessä opinnäytetyössäni kokosin ja toimitin Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateoksen ”Haitanneeko tuo mittää, Lauritsalan kauppalan poikien muistelmat” alkuvuoden 2010 aikana. Työn tarkoituksena oli tallentaa Lauritsalan kauppalassa lapsuutensa ja nuoruutensa viettäneiden poikien muistelmat ja tarinat kirjaksi. Ensimmäinen hyöty teoksesta on sen tilaajalle eli Lauritsalan kauppalan poikien yhteisölle. Muita kirjasta hyötyviä kohderyhmiä ovat muun muassa Lauritsalaan tai Lauritsalan poikiin liittyvät henkilöt sekä paikallishistoriasta kiinnostuneet ja tulevat sukupolvet.</p> <p>Kirjan kokoaminen käsitti kaksi suurempaa projektiosuutta. Ensimmäiseen osioon sisältyivät projektin suunnittelu ja aloittaminen sekä haastattelu- ja litterointityö. Toinen osio käsitti kirjan taittovaiheen, kuva-aineistoon liittyvät hankinnat sekä painatukseen liittyvän yhteistyön, kirjapainojen kilpailuttamisen ja aineiston toimittamisen valittuun kirjapainoon. Raportissani olen käsitellyt myös kustannuskysymystä sekä markkinointia ja tiedottamista.</p> <p>Teoriaosuudessa käsittelen lähdekirjallisuuden pohjalta perinteen merkitystä, muotoja ja käsitteitä. Olen myös kiinnittänyt huomiota oleellisen muistitietoon ja sen keräämisessä esiin nouseviin ongelmiin. Perinteen hyödyntämistä olen käsitellyt perinnejulkaisujen, historiikkien sekä perinnetraaman ja –matkailun osalta. Yhteenvedossa pohditaan sitä, miten tärkeää on saada perinne talletettua ja säilytettyä. Olen myös käsitellyt verkosto- ja identiteettikäsitteitä. Yhteenvetoon sisältyy työn tilaajan antama arviointi.</p>	
Asiasanat perinne, muistitieto, yhteisö, paikallishistoria, Lauritsala	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Cultural Management

ABSTRACT

Author Kimmo Kousa	Number of Pages 37
Title Save tradition – History and memoirs of Lauritsalan kauppalan pojat	
Supervisor Jari Klemola	
Subscriber Lauritsalan kauppalan pojat	
Abstract <p>This thesis examines the tradition as well as its use and storage in various forms. The report also addresses the diversity and tradition to be combined with concepts such as memory information. I learned the work-sample is included in the project, which included a book collecting and delivery of finished product to a printing office.</p> <p>My thesis work gathered and forwarded history and memoirs of Lauritsalan kauppalan pojat (the boys of Lauritsalas borough) named "Haitanneeko tuo mittää, Lauritsalan kauppalan poikien muistelmat" in early 2010. The purpose was to save in Lauritsalas borough spent his childhood and youth boys' memoirs and stories of a book. The primary benefit of the book will be the subscriber, Lauritsalan kauppalan pojat community. Other target groups are benefiting from the book, inter Lauritsala within Lauritsalas boys or related persons, interested in local history and future generations.</p> <p>The work of the book collecting consisted of two larger share of the project. The first section included in project planning and initiation of the interview and writing. The second part included a book layout phase, the image related to the material procurement and printing-related cooperation, printers for competitive tendering for the supply of material and printing of the book. In my report I am also addressed the issue of cost as well as marketing and communication.</p> <p>The theory part deal with the source of literature on the basis of the importance of tradition, forms and concepts. I have also drawn attention to the essential knowledge and memory of its collection of emerging problems. I have dealt with the tradition of the exploitation of traditional publications, history and tradition of drama and tourism. Summary discusses how important it is to get the tradition of the deposited. I have also dealt with social networking and identity concepts. The summary includes the work of a subscriber's assessment.</p>	
Keywords tradition, memory data, community, local history, Lauritsala	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PERINTEEN MERKITYS	6
2.1 Monimuotoinen perinne	6
2.2 Oleellinen muistitieto	9
2.3 Muistitiedon keruuongelmia	10
3 KIRJAPROJEKTIN ALOITUS JA METODIT	12
3.1 Kohderyhmien määrittely	12
3.2 Kokonaiskuva tulevasta projektista	13
3.3 Projektin aloittaminen	14
3.4 Haastattelutyö	15
3.4.1 Muotona teemahaastattelu	16
3.4.2 Huomioita haastattelutyöstä	17
3.4.3 Kirjallisten muistelmien käyttö	18
3.5 Litterointivaihe	19
4 TAITTO JA PAINOTYÖSUUNNITTELU	20
4.1 Kuvituksen hankkiminen	20
4.2 Kirjan taittaminen	21
4.3 Kirjan painatusvaihe	22
4.4 Kustannus ja markkinointi	24
4.4.1 Kustannuskysymys	24
4.4.2 Markkinointi ja tiedottaminen	25
5 PERINTEEN HYÖDYNTÄMINEN	27
5.1 Perinnejulkaisut	27
5.2 Historiikit	29
5.3 Perinnedraamaa ja -matkailua	30
6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	32
6.1 Tallentamisen ja säilymisen tärkeys	32
6.2 Verkosto- ja identiteettipohdintaa	34
6.3 Tilaaajan arviointi	35
6.4 Teoksen lukijan arviointi	36

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen ja sen toiminnallinen osuus käsittää Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateoksen kokoamisen ja toimittamisen valmiiksi painotuotteeksi. Toimeksiantajana toimi Lauritsalan kauppalan pojat, joka koostuu Lauritsalan kauppalan aikaisesta (vv. 1932-1966) asukasyhteisöstä. Yhteisön tarkoituksena on vaalia oman aikakautensa perinne- ja muistitietoutta sekä ylläpitää yhteyksiä ja yhteistoimintaa. Lauritsalan kauppalan poikien kokoukset pidetään säännöllisesti joka kuukauden ensimmäisenä tiistaina.

Koska historiikki- ja muistelmateosta varten ei ollut kerätty minkäänlaista taustaineistoa, täytyi työ aloittaa aivan alusta aikataulusuunnittelulla. Kirjaprojektille luotiin kuitenkin mahdollisimman joustava ja tarvittaessa liikkumavarainen suunnitelma. Projektiin sisältyi niin monia aikatauluun vaikuttavia tekijöitä, kuten esimerkiksi kirjapainon työskentelyaikataulu, että työn lopullinen valmistuminen eli painotuotteen julkaiseminen määriteltiin tapahtuvaksi loppukeväästä/alkukesästä 2010. Aineistonkeruun ja taittamisen osalta päädyttiin kolmen-neljän kuukauden aikatauluun.

Varsinaisen kirjaprojektin lisäksi käsittelen seuraavissa kappaleissa sitä, mitä perinne ja muistitieto ovat ja miten niitä voi hyödyntää. Käsittelen perinnejulkaisuja, historiikkeja, draamamuotoista perinnettä sekä perinnematkailua. Yhteenvedossa ja johtopäätöksissä pohdin kirjan kokoamisen aikana esiin tulleita asioita ja kerron projektin lopputuloksesta. Esillä ovat muun muassa verkosto- ja identiteettikäsitteet ja niiden muotoutuminen. Loppuun on liitetty myös työn tilaajan antama arviointi.

2 PERINTEEN MERKITYS

Perinne on osa kulttuuria ja se mielletään yleensä tiedoiksi tai tavoiksi, jotka siirtyvät ajan myötä sukupolvelta toiselle. Perinne voi siirtyä ajassa eteenpäin joko laajemmassa mittakaavassa tai tietyn yhteisön sisällä. On olemassa yleisemmin tunnettuja perinnemuotoja, kuten juhlienviettotavat ruokineen ja asiaankuuluvine oheismateriaaleineen, mutta perinne voi olla myös pienemmässä piirissä säilynyt ja sukupolvelta toiselle siirtynyt asia.

2.1 Monimuotoinen perinne

Kimmo Katajalan mukaan perinne on välittynyt kertomuksina, lauluina, runoina tai tapoina sukupolvelta toiselle ja se on muotoutunut kiteytyneiksi perinteen lajeiksi. Historiikkaa varten aineistoa keräävät voivat törmätä tarinoihin, satuihin, kaskuihin, vitseihin tai sananparsiin. (Katajala 1990, 43)

Käsitteenä perinteeseen liittyy monia alakäsitteitä sekä rinnasteisia käsitteitä. Muistelu on oleellinen aihe perinnettä käsiteltäessä. Lisäksi perinne yhdistyy moneen muuhun aiheeseen, kuten historiaan ja menneisyyteen. Yleisesti voikin sanoa, että perinne voi olla hyvin monimuotoista. Ennen kaikkea perinnettä voidaan pitää sukupolvelta toiselle siirtyvänä arvokkaana tietona menneisyydestä.

Katajala kirjoittaa, että kertomus alkuperäisestä tapauksesta alkaa muuttua muistitiedosta perinteeksi eli tarinoitua. Muistinvaraisesta kertomuksesta tai tarinasta voi lainautua jokin dramaattinen yksityiskohta toiseen tarinaan tai kertomukseen. Värikkäisiin henkilöihin voidaan usein liittää tarinoita sattumuksista, jotka ovat tapahtuneet aivan toisille ihmisille. Tätä ilmiötä kutsutaan muistitietoa käsittelevässä kirjallisuudessa kerääntymiseksi tai kasaantumiseksi. Juttu voi näin olla kerrottuna parempi, kun se liitetään tunnettuun ja tarinoille otolliseen henkilöön. (Katajala 1990, 42)

Perinteentutkijat pitävät historioitsijoista poiketen juuri perinnettä yhtenä tärkeänä lähteenä tutkittaessa yhteisöä; kylää, perhettä, työyhteisöä tai seuraa. Koska perinne on yhteisöllistä, kaikki ryhmään kuuluvat tuntevat ja hyväksyvät sen ainakin osittain.

(Katajala 1990, 42) Tietyissä yhteisössä asuvat tai työskentelevät henkilöt voivat synnyttää jopa huomaamattaan tiettyä perinnetoimintaa. Tavallaan heidän voidaan katsoa juurtuvan yhteisöönsä, jonka seurauksena syntyy Katajalan esittämä hyväksyminen. Perinnettä voidaan usein vaalia erityisesti yhteisöllisten tilaisuuksien ja juhlien muodossa. Kirjalliseen muotoon koottavan perinneaineiston voidaan katsoa lisäävän yhteisöllisyyttä ja tiettyyn ryhmään kuulumisen tunnetta.

Katriina Petrisalo toteaa kirjassaan ”Menneisyys matkakohteena” muutosten olevan olennainen osa kulttuuria, varsinkin menneisyyden muuntelun muodossa. Menneisyyttä halutaan työstää yhä uudestaan ja uudestaan. Siitä sulautetaan osia omaan kulttuuriyhteisöön ja tarpeettomiksi koettavia aineksia hylätään. (Petrisalo 2001) Vaikka perinne ymmärretäänkin historiallisena ja menneestä ajasta kertovana tietoutena, se on kuitenkin hyvin oleellisesti läsnä nykyajassa. Perinnettä kohdataan, käytetään ja vaalitaan usein elämän aikana tietoisesti, mutta toisinaan perinteen merkityksellisyyttä huomioimatta. Tähän voi olla juuri syynä edellä esitetty juurtuminen tietyn yhteisön piirissä.

Leea Virtanen toteaa kirjassaan, että suullisesti välittyvä perinnetuote, tapa ja uskomus ovat alttiina jatkuvasti muutoksille, koska ne säilyvät muistin varassa. Koska tällainen suullinen perinnetieto siirtyy ihmiseltä toiselle, on kyseessä jatkuva siirtymien sarja eli vuorovaikutusprosessi. (Virtanen 1999, 26) Vertaan Virtasen näkemystä Lauritsalan kauppalan poikien kirja-aineistoon, johon sisältyy myös jonkin verran tällaista siirtymien sarjana tullutta tietoutta ja kertomuksia. Pidempiaikaisen vuorovaikutusprosessin myötä perinnetuotteet, tavat ja uskomukset voivat luonnollisesti muuttua enemmän. Havaitsin kuitenkin, että muutoksia voi tapahtua myös lyhyemmän ajan kuluessa. Tämä kävi ilmi muun muassa siitä, miten kahden eri ihmisen kertomus samasta aiheesta sisälsi eri variaatioita ja oleellisesti toisistaan eroavia sanamuotoja. Mikäli kukaan kertojista ei ole ollut läsnä kertomuksen kohteena olevassa tapahtumatilanteessa, on alkuperäistä kokonaisuutta mahdotonta saada selville.

Leea Virtanen esittelee kirjassaan käsitteen kylästä perinneyhteisönä. Hän toteaa ihmisten seurustelun tapahtuneen paljolti kylän piirissä, minkä vuoksi kylää voidaan pitää perinnettä luovana ja säilyttävänä yhteisönä. Merkkejä kyläyhteisön suljetusta luonteesta voi löytää vielä melko myöhäiseltä ajalta. (Virtanen 1999, 92) Lauritsalan

kauppala käsitti aikanaan useampia kauppalanosia, joita kutsuttiin paikkakuntalaisten keskuudessa kyliksi. Kyseessä olikin osa entistä Lappeen pitäjää. Lauritsalan kauppalan poikien kirjaprojektissa saattoi huomata, miten tiiviisti tietyt kyläyhteisöt eli kauppalanosat olivat olleet yhteistoiminnassa keskenään. Heillä oli omat tapansa ja yhteiset toimintamuotonsa.

Toisaalta voidaan taas nähdä koko kauppala perinneyhteisönä. Koska kyseessä ei ole kaupunki, vaan pienempi alue, on yhteistoiminta eri kauppalanosien välillä ollut suhteellisen vilkasta haastatteluaineiston perusteella. Kauppalan puolesta järjestettiin myös ohjattua yhteistoimintaa, kuten erilaisia urheilutapahtumia ja juhlatilaisuuksia, koko seudun asukkaille. Tämän voidaan katsoa muovanneen paikkakuntalaisten yhteistä identiteettiä ja lujittaneen käsitettä kauppalasta yhtenä kokonaisuena perinneyhteisönä, joka on ollut kuin kyläyhteisö laajemmassa mittakaavassa.

Saimaan kanavan käännettävä rullasilta. (Veijo Pirosen arkisto)

Leea Virtanen näkee ihmisiä yhdistävinä tekijöinä myös työpaikat, jotka ovat muotoutuneet ryhmiksi tai verkostoiksi ja joille voi muotoutua omaleimaista perinnettä (Virtanen 1999, 107). Lauritsalan kauppalan poikien yhteisöön verrattaessa tämä osoittautuu oikeaksi näkemykseksi. Kokoamani aineisto sisältää paljon kertomuksia työpaikoilta ja työpaikkayhteisöistä. Etenkin koko kauppalaan suuresti vaikuttanut Kaukaan tehdasalue on muovannut Virtasen mainitsemaa omaleimaista perinnettä. Tähän sisältyy varsinaisen työpaikkatoiminnan ja yhteisöllisyyden lisäksi myös työpaikkaan

liittyvä monenlainen vapaa-ajan toiminta, kuten esimerkiksi urheilukilpailut ja perinteiset marjastusmatkat.

2.2 Oleellinen muistitieto

Muistitieto on aina nykyajasta menneeseen suuntautuvaa, ja se antaa tietoa siitä, miten menneisyyden tapahtumat nyt käsitetään. Siksi se ei ole historian tutkijalle yhtä luotettavaa aineistoa kuin esimerkiksi asiakirjalähteistö. Muistitietoa kerätessä on aina tarkkailtava sitä, kertooko haastateltava itse kokemiaan tapahtumia vai aikanaan kuulemiaan huhupuheita. Omia kokemuksia on historian tutkimuksessa pidetty luotettavampana lähdeaineena kuin kuulopuheita tai perinnettä. (Katajala 1990, 42)

Muistitieto on myös helposti muuntuvaa ainesta. Omin silmin nähty tapaus, jonka kertoja kertoo muistitietona eteenpäin, saattaa suusta suuhun kulkiessaan muuntua yllättävästi. Helpoimmin muuntumista voikin tapahtua henkilöiden nimien kohdalla, jolloin alkuperäiset henkilöt korvataan kuin huomaamatta läheisemmillä, esimerkiksi oman kylän tai paremminkin naapurikylän asukkailla. (Katajala 1990, 42)

Muistitietoja tarkasteltaessa on siis aina hyvä kyseenalaistaa asioiden paikkansapitävyys. Jos muistitieto on useiden sukupolvien kautta kulkeutunutta tietoutta, voi monilla sen kertojista olla samanlainen tarina henkilöineen ja tapahtumineen. Yleensä muistitietoa käsiteltäessä useiden samankaltaisten tietojen voidaan katsoa todistavan tarinan oikeaksi. Kuitenkin huomattavasti vanhoissa perimätiedoissa on huomioitava tietty fiktiivisyys, joka voi siis olla osa kaikkien kertojien mielikuvia.

Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateokseen sisältyy myös joitakin suullisena tietona kerrottuja tarinoita, jotka voi jopa havaita muuntuneiksi ajan ja kertojien myötä. Näin olen katsonut, ettei tarkkoja yksityiskohtia ole tarpeellista mainita niiden mahdollisten virheellisyyksien vuoksi. Samoin olen välttänyt näitä henkilöiden nimien ja muiden tunnistettavien tietojen mainitsemista, mikäli näistä voisi jollakin tavoin koitua harmia kyseiselle henkilölle tai hänen läheisilleen. Muisti- ja perimätietoja talletettaessa onkin huomioitava hienotunteisuus, varsinkin, jos tuleva teos päättyy julkiseen levitykseen.

2.3 Muistitiedon keruuongelmia

Yksi muistitiedon ongelma on kerrottavien tapahtumien ajoitus. Jotkut haastateltavat antavat kertomilleen tapahtumille tarkkoja vuosilukuja, jopa päivämääriä varmoina tietoina. Joskus muun aineiston pohjalta osoittautuukin, että muistikuva on väärä. Useille vanhojen asioiden ajoittaminen on hankalaa. Vuosiluvun tai päivämäärän tiivaaminen haastateltavalta on turhaa. Häntä on ohjattava ajoittamaan tapahtumia suhteessa hänen varmasti muistamiinsa tai yleisesti tiedossa oleviin vuosilukuihin tai päivämääriin. Tällä tavoin voidaan ajoittaa tapahtumia jokseenkin tarkasti. (Katajala 1990, 43).

Myös asioiden keskinäinen järjestys saattaa usein mennä muistitiedossa sekaisin. Tämä johtuu siitä, että ihmiset eivät yleensä muistele asioita aikajärjestyksessä vaan aihepiireittäin. Tämä tekee muistitiedosta luonteeltaan erilaista verrattuna historialliseen tietoon, koska se ei etene kronologian vaan aihepiirien mukaan. (Katajala 1990, 44)

Muistitietojen tallennustilanteessa epäkronologisuus on oman näkemykseni mukaan usein suotavaa ja toivottavaa, sillä monen kertojan ulosanti on huomattavasti tuottoisampaa tällä tavalla. Jos haasteltavaa pyydetäisiin etenemään kronologisessa järjestyksessä, hän kiinnittäisi todennäköisesti liikaa huomiota tähän, jolloin haastattelusäältä ja muistelmien laatu ja määrä kärsisivät suuresti. Epäkronologisuus antaa muistelijalle mahdollisuuden spontaaneihin kerrontoihin.

Eri kertojat valitsevat mielenkiintonsa sekä kerrontansa aihepiirit eri tavoin. Jotkut ovat kiinnostuneita yhteisöön, esimerkiksi kylään yleensä liittyvistä tapahtumista. Toiset taas kertovat mielellään erilaisista henkilöistä tai skandaaleista tai kaskuista. Jotta menneisyydestä saataisiin luotettava ja monipuolinen kuva, olisikin tärkeää haastatella mahdollisimman monia henkilöitä. (Katajala 1990, 45)

Haastateltavien suurempi joukko on esimerkiksi tietyn alueen tai yhteisön muisti- ja perinnetietoutta kerätessä hyvin oleellinen asia. Kerrallaan haastattelutilanteessa ei kuitenkaan kannata olla juuri kahta haastateltavaa enempää. Muuten on vaarana

haastattelun hallitsemattomuus, jolloin aiheet ja muistot rönsyilevät liikaa, katkeavat kesken tai ajautuvat liian nykyaikaisiin asioihin, kuten vapaamuotoisessa keskustelussa. Lauritsalan kauppalan poikien yhteisöstä valittiin mahdollisimman kattava joukko monipuolisen tuloksen saavuttamiseksi. Henkilöitä haastateltiin useimmiten yksi kerrallaan, koska tällöin saatiin aikaan häiriötön haastattelutilanne ja runsaampi muistelmien määrä.

Muistitiedoissa saattaa osoittautua ongelmalliseksi ihmisten tapa liittää jälkikäteen toisiinsa yhteen kuulumattomia tapahtumia. Katajalan mukaan kysymys ei ole kuitenkaan historian tai menneisyyden vääristelystä, vaan ihmisten luontaisesta tarpeesta etsiä selityksiä tapahtumille. Tällöin näitä selityksiä etsitään menneisyydestä omien toiveiden mukaan. Näin ollen esitetyt tapahtumien syyt kuvastavatkin sitä, kuinka toivotaan tapahtumien olleen, eivätkä suinkaan sitä, miten tapahtumat todellisuudessa menivät. Kysymys on siis eräänlaisesta jälkiviisaudesta, joka on ominaista meille jokaiselle. (Katajala 1990, 45)

Tällaisen jälkiviisauden erottelu muistelmia tallennettaessa voi osoittautua hankalaksi, mikäli kertoja yhdistää sen oleellisesti kertomukseensa. Kuitenkin on tärkeää huomioida mahdollisesti epävarmuutta ilmaisevat sanat ja olettamukselliset lauseet ja välttää niitä mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi painotuotetta koottaessa. Tällaisissa tapauksissa on suotavaa rajata julkaistavaksi vain faktapohjaiselta vaikuttavaa aineistoa. Mikäli henkilön niin kutsuttua ”jälkiviisautta” tahtoo tuoda esille, voi sen esittää henkilön omana mielipiteeni asian yhteydessä.

Kuvailevat kertomukset, sattumukset, tarinat ja kaskut ovat Katajalan mielestä muistitiedon parasta antia. Näistä voidaan myös hahmotella yhteisön omaa käsitystä menneisyydestään. Muutamissa lähinnä perinteentutkijoiden julkaisuissa onkin hahmoteltu kansanomaisen historian käsitettä, jossa ei asetettaisi kysymystä siitä, miten jokin asia tapahtui, vaan pohdittaisiin sitä, miten ihmiset itse käsittävät oman menneisyytensä. Tämän kaltaisessa tutkimuksessa muistitieto on mitä parhainta lähteistöä. (Katajala 1990, 45-46)

Oma näkemykseni on, että asiapitoinenkin teos kaipaa Katajalan mainitsemia sattumuksia, tarinoita ja kaskuja osaksi mahdollisimman kattavaa kokonaisuutta. Näitä voi

nähdä esiintyvän myös virallisemmissä historiikeissa. Koska Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateos on pyritty kokoamaan myös monipuoliseksi, myös huumoria sisältäväksi kirjaksi, ovat poikkeukselliset sattumukset, tarinat ja kas-
kut oleellinen osa sitä. Tämänkaltaisten asioiden voi katsoa kuuluvan oleellisena osana yhteisön ja yksityisten henkilöiden elävää elämää.

3 KIRJAPROJEKTIN ALOITUS JA METODIT

Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateoksen kokoaminen, jonka suoritin samalla työharjoitteluna, voidaan rajata kahteen suurempaan työkokonaisuuteen. Kummankin suuremman kokonaisuuden toteutukseen aikaa kului suunnilleen kaksi kuukautta. Seuraavaksi käsittelen koko kirjaprojektin aloittamista sekä haastattelujen keruuta ja litterointia.

3.1 Kohderyhmien määrittely

Valmistuvan kirjan ensisijainen kohderyhmä on luonnollisesti sen tilaaja ja työn toimeksiantaja, Lauritsalan kauppalan pojat. Vaikka kohderyhmään kuuluvat henkilöt ovat eri-ikäisiä ja taustoiltaan erilaisia, heitä yhdistävät vahvasti paikallisuus ja yhteisöllisyys. Koska yhteisön toiminta on vapaamuotoista ja pohjautuu menneeseen Lauritsalan kauppalan aikaan, Lauritsalan kauppalan poikiin kuuluviksi on määritelty myös muille paikkakunnille muuttaneet henkilöt. Osa heistä on osallistunut ajoittain Lauritsalan kauppalan poikien kuukausittain pidettäviin kokouksiin.

Toiseksi kohderyhmäksi voidaan määritellä läheisissä kontakteissa Lauritsalan kauppalan poikien kanssa olevat tai aiemmin olleet henkilöt, kuten heidän perheenjäsenensä. Tällaisille henkilöille Lauritsalan kauppalan pojista ja kotipaikkakunnasta kertovan kirjan voi katsoa olevan tärkeä ja hyödyllinen. Tämän kohderyhmän jäsenet ovatkin siis yleensä sidoksissa aiheeseen läheisen sukulaisensa tai oman kotiseutunsa Lauritsalan kautta, jolloin teoksen tunnearvo osoittautuu suurimmaksi hyödyksi.

Kolmas kohderyhmä koostuu Lappeenrannan seudun asukkaista tai muista historia-, perinne- tai muistelmajulkaisujen harrastajista, joilta löytyy kiinnostusta paikkakunnan ja siellä eläneiden asukkaiden yhteisöä kohtaan. Vaikka kirjaan talletetut muistelmat ja kertomukset ovat persoonakohtaisia ja useimmiten henkilön omiin kokemuksiin pohjautuvia, tulevat aikakausien tapahtumat ja ympäristön elintavat, perinteet ja arvot vahvasti esille lähes jokaisessa tekstissä sekä kuvituksessa.

Neljänneksi kirjasta hyötyväksi kohderyhmäksi voidaan käsittää tulevat sukupolvet. Yleisten käsitysten mukaan historiikkeja ja muistelmateoksia pyritään julkaisemaan myös tulevia polvia ajatellen, jotta heille jäisi mahdollisimman paljon tietoa historias- ta. Niinpä tulevien sukupolvien voisikin katsoa olevan yksi tärkeimmistä kohderyhmis- tä, joita varten historiasta ja perinteistä kertova teos on valmistettu. Koska kyseessä on kuitenkin tulevaisuuteen liittyvä, oletettu määritelmä tästä kohderyhmästä teoksen hyödyntäjänä, ja edellä mainitut kohderyhmät ovat olemassa kirjan valmistumishet- kellä, määrittelen tulevat sukupolvet sijalla vasta neljänteen kohderyhmään kuuluvik- si.

3.2 Kokonaiskuva tulevasta projektista

Olin päättänyt tehdä opinnäytetyöni perinteeseen ja sen keruuseen liittyen. Tein tut- kielman tästä aihealueesta, mutta varsinainen opinnäytetyön toiminnallinen osuus ei ollut vielä tuolloin tiedossa. Olin osallistunut jonkin verran perinteenkeruuprojektiin, jonka tarkoituksena oli tallettaa erään paikallisen kylän, nykyisen kaupunginosan, perinnettä ja historiaa mahdollista historiikkiteosta varten. Kyseessä oli kuitenkin ai- kataulultaan avoin projekti, eikä historiikin kirjoittajasta ja kokoamisesta ollut vielä päätetty. Projektin tarkoituksena oli ainoastaan tallettaa jatkuvasti katoavaa perinne- ja muistitietoutta tulevaisuuden varalle, jolloin historiikin kokoaminen tulisi ajankohtai- seksi.

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus oli siis edelleen haussa, kunnes marras- joulukuun vaihteessa 2009 sain tiedon Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateoksen kokoamisaikeista. Eräs yhteisön jäsen oli nähnyt aiemmin koko- amiani sukututkimusjulkaisuja sekä kuullut minun suorittaneen opinnoissani muun muassa painotuotetyökurssin ja alustavasti esittänyt tämän perusteella Lauritsalan

kauppalan poikien kokouksessa minua mahdolliseksi kirjan kokoajaksi ja toimittajaksi. Tämän jälkeen he ottivat minuun yhteyttä ja päättivät lopullisesti asiasta pienemmän toimikunnan kesken. Esitin joulukuussa työn tilaajalle alustavan suunnitelmani tulevasta projektista ja sen aikataulusta.

Projektiksi sovittiin Lauritsalan kauppalan poikien yhteisöä koskevan aineiston koaminen ja toimittaminen valmiiksi painotuotteeksi asti. Mitään alustavia valmisteluja ei ollut aiemmin tehty, vaan historiikki- ja muistelmateoksen toteuttamisesta oli juuri päätetty yhteisön sisällä. Koska päätös projektin aloittamisesta ajoittui joulukuuhun ja seurasi monta juhlapyhää käsittävä ajanjakso, päätettiin projekti konkreettisesti käynnistää vasta vuoden 2010 ensimmäisessä kokouksessa tammikuun alussa.

Laiva Saimaan kanavan suulla 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa. (Kimmo Kousan arkisto)

3.3 Projektin aloittaminen

Kirjaprojektin voidaan katsoa alkaneen konkreettisesti tammikuun 5. päivänä 2010 pidetystä Lauritsalan kauppalan poikien kokouksesta. Tällöin esittelin kokouksen osanottajille tarkemmin tulevaa yhteistyöprojektia. Näytin heille myös aiemmin tuottamiani painotöitä. Samalla kartoitettiin perinteenkeruu- ja haastatteluprojektin teemoja ja aihepiirejä sekä valittiin ensimmäiset haastateltavat henkilöt.

Kokouksessa valittiin yksimielisesti vapaaehtoisista henkilöistä koostuva kirjatoimikunta, johon kuului minun lisäksi neljä muuta jäsentä sekä kaksi varajäsentä. Tämän toimikunnan kanssa minun oli tarkoitus sopia historiikki- ja muistelmateoksen sisältöä ja sen kokoamista ja toimittamista koskevista asioista. Projektin toteuttamisessa toimikunta antoi minulle kuitenkin alusta asti hyvin vapaat toimintamahdollisuudet. Työstä aiheutuvat materiaali- ja matkakustannukset sovittiin korvattavaksi yhteisön ylläpitämästä kassasta.

Kirjan kokoaminen nosti esiin kysymyksen taitto-ohjelmasta. Rajallisten resurssien vuoksi ei ollut mahdollista investoida kalliin taitto-ohjelman hankintaan, eikä myöskään ollut mahdollisuuksia käyttää jatkuvasti tietokonetta, jolle ohjelma olisi asennettu. Kirjan kokoaminen ja taittaminen on yleensä hyvin intensiivistä työtä, jolloin käytettävän ohjelman täytyisi olla jatkuvasti muokattavissa ja työstettävissä. Koska digipainot ottavat lopullisen kirja-aineiston vastaan pdf-muodossa, katsottiin tekstinkäsittelyohjelman ajavan tässä tapauksessa saman asian kuin virallisen taitto-ohjelman. Tekstin joukkoon saattoi pystyä lisäämään kuvia, kirjan pystyi taittamaan lähes taitto-ohjelmien työkalujen tavoin ja valmis kirja-aineisto oli lopulta muutettavissa pdf-muotoon, joten päädyttiin käyttämään tekstinkäsittelyohjelmaa.

3.4 Haastattelutyö

Perinnetietojen ja muistelmien kerääminen haastattelumenetelmällä sekä aineiston purkaminen tietokoneelle olivat yhdessä projektin toinen suurempi puolisko. Aikaa haastatteluihin ja niiden purkamiseen meni suunnilleen kaksi kuukautta. Tein molempia tehtäviä samanaikaisesti tuona kahden kuukauden aikana. Aiemmasta perinteenkeruukokemuksesta osasin varata näille kahdelle työlle aikaa, koska tiesin varsinkin litteroinnin, äänitallenteen puhtaaksikirjoittamisen, vievän aikaa runsaasti.

Haastatteluvälineenä käytin analogista sanelukonetta, koska tällainen laite oli käytettävissä ilman maksua. Ainoastaan mikrokasettien ja paristojen hankinnasta koitui kustannuksia, jotka sovittiin korvattavaksi Lauritsalan kauppalan poikien kassasta samoin kuin haastattelukäynneistä kertyvät matkakustannuksetkin.

3.4.1 Muotona teemahaastattelu

Haastattelumetodiksi valitsin teemahaastattelun, joka antaa haastateltavalle sopivan vapauden kertoa aihealueesta, koska suurin osa haastattelutiedoista perustui kertojien omiin muistoihin. Joissakin kohdissa jouduin luonnollisesti esittämään tarkentavia tai yksityiskohtaisia kysymyksiä asioiden varmentamiseksi. Lauritsalan kauppalan poikien taholta minulle annettiin teemoja, joiden piiristä tulevaan kirjaan toivottiin kertomuksia. Näitä olivat muun muassa oman kylän elinympäristö ja tapahtumat Lauritsalan kauppalassa, koulu- ja työmuistot sekä kertomukset harrastusten parista. Tärkeimmäksi harrastustoiminnaksi osoittautui urheilu, josta lähes kaikilta haastatelluilta tuli omakohtaisia muistoja.

Koska Lauritsalan kauppalan poikien kotiseudun, Lauritsalan kauppalan, olemassaolo ajoittui virallisesti vuosiin 1932-1966, päätettiin muisti- ja perinnetietoa kerätä pääosin tältä ajalta. Aikaa ennen ja jälkeen tämän ajanjakson ei kuitenkaan rajattu kokonaan pois. Etenkin paikallishistoriaa otettiin mukaan kauppalan aikaa edeltäviltä vuosilta. Jonkin verran päätettiin ottaa mukaan myös kertomuksia vuotta 1966 myöhemmältä ajalta sulavan kokonaisuuden vuoksi ja ikääntyvien kauppalan poikien elämänsä kuvaukseksi.

Lauritsalan kauppalan poikien kirjatoimikunnan jäsenet esittivät tiettyjä teemoja tiettyjen haastateltavien osalle, mikäli heillä oli yleisesti tietoa esimerkiksi henkilön erityisistä kokemuksista, työ- tai harrastustoimista. Ehdotin myös itse joitakin näkemykseni mukaan tärkeitä teemoja. Tämän vuoksi haastateltavien otannasta tuli suhteellisen laaja ja talletettavista muistelmista kattava kuvaus lauritsalalaisten elämästä usean vuosikymmenen ajalta. Haastateltavien henkilöiden määrää ei ollut ennalta päätetty, vaan suoritettiin haastatteluja kirjatoimikunnan toiveiden ja esitysten mukaisesti. Lopulta haastateltavien lukumääräksi tuli 25, ja heidän ikäjakaumansa oli noin 60-80 vuotta. Haastateltavien otannan kohtalaisen suuri ikäjakauma oli yksi omaleimaisten ja toisistaan eroavien kertomusten tekijä.

Haastattelukertojen edetessä opin rajaamaan ja valitsemaan yhä paremmin sopivat teemat kunkin henkilön kohdalla. Tähän vaikutti muun muassa aiemmin tietyistä aihepiireistä saatu haastatteluaineisto. Kuitenkin joissakin teemoissa hyväksyttiin toisi-

aan muistuttavat tai sivuavat kertomukset mukaan kirjaan. Esimerkiksi sota-ajasta ja evakkomatkoista kertovat muistot ovat pääpuitteiltaan hyvin samankaltaisia, mutta kuitenkin kunkin omakohtaisia ja yksityiskohdiltaan toisistaan poikkeavia.

3.4.2 Huomioita haastattelutyöstä

Haastattelutuloksen kannalta huomasi valokuvien toimivan merkittävinä virikkeinä. Tämän vuoksi haastattelutilanteet aloitettiin usein haastateltavan vanhoja valokuvia katselemalla ja kertaamalla tapahtumia. Tällöin haastattelua varten täytyi kuitenkin yleensä varata huomattavasti enemmän aikaa. Kuvien katseleminen haastattelun yhteydessä palveli kuitenkin kirjaa varten koottavan kuvamateriaalin löytämisessä. Lähes poikkeuksetta haastattelut tehtiin haastateltavan kotona, jolloin haastateltava saattoi tuntea olonsa luontevaksi ja kotoiseksi myös haastattelutilanteessa. Jotkut haastatteluista suoritettiin Lauritsalan kauppalan poikien kokouspaikkana toimivan loma- ja kokoushotellin tiloissa.

Teemahaastattelussa vaarana saattaa olla aiheiden turha rönsyily epäolennaisiin suuntiin. Koska Lauritsalan kauppalan poikien kirjaprojektissa haettiin muistoja ja tarinoita henkilön omasta elämästä, tapahtui tällaista rönsyilyä toisinaan. Haastateltavat olivat tietenkin kukin erilaisia ihmisiä, joten rönsyilevä kerrontatyylivaihtelu vaihteli kunkin persoonan mukaan. Rönsyilystä ei sinänsä aiheutunut haittaa, koska ohjasin pian haastattelun takaisin varsinaiseen teemaan ja karsin rönsyilevät osiot litterointivaiheessa pois.

Litterointityössä nousivat esille kysymykset kertojien persoonallisuudesta ja kerrontatyylin säilyttämisestä. Kaikki haastattelut oli taltioitu murremuodossa, mutta sellaisenaan niitä ei voinut kirjaan siirtää muutamia tarkoituksellisia kommentteja ja sanoja lukuun ottamatta. Murretekstistä olisi tullut liian vaikeasti luettavaa ja epäasiallista, koska kyseessä on kuitenkin tietyn yhteisön perinteitä, muistoja ja paikallishistoriaa käsittelevä teos. Kuitenkin pyrin säilyttämään kunkin haastatellun persoonallisen kerrontatyylin sanavalintojen sekä lauserakenteiden kautta, mikäli tekstistä tuli selkeästi luettavaa. Elävästi ja tilannekohtaisesti kerrottuja muistoja täytyi tietenkin muokata

joillakin sanoilla, jotka selkeyttivät asian ymmärtämistä. Kertomusten sisältö säilyi luonnollisesti alkuperäisenä.

Lauritsalan Kauppatalo. (Viljo Hämäläisen arkisto)

3.4.3 Kirjallisten muistelmien käyttö

25 haastatellun lisäksi yksitoista henkilöä osallistui kirjaanprojektiin omilla kirjallisilla muistelmillaan. Koska haastatteluja ei voitu toteuttaa edes kaikkien aktiivisesti yhteisön kokouksiin osallistuvien keskuudessa, toivoin kirjoitettuja muistelmia tulevan useita. Tästä tiedotettiin Lauritsalan kauppalan poikien kokouksissa sekä paikallisessa ilmaisjakelulehdessä kokouskutsujen yhteydessä. Suurin osa kirjallisista muistelmista täytyi kuitenkin kirjoittaa puhtaaksi tietokoneelle ja jokaista tekstiä täytyi muokata selkeämpään ja lukijaystävällisempään asuun. Monissa teksteissä täytyi myös suorittaa karsimista epäolennaisten, toistuvien tai vähänkin arkaluontoisten asioiden kohdalla.

Aineistonkeruuvaiheessa havaitsin, että kirjaanprojektin aikataulun ja ylipäänsä teoksen valmistumisen suhteen esiintyi tietynlaista epäileväisyyttä joidenkin yhteisön jäsenten osalta. Kirjatoimikunta oli jatkuvasti ajan tasalla projektin etenemisessä, joten sille valmistumisaikataulu ja tilanteet olivat selvillä. Muille yhteisön jäsenille oli mahdollista tiedottaa asioista ainoastaan kokousten yhteydessä, jolloin suulliset kuvaukset pro-

jektista eivät ilmeisesti vakuuttaneet aivan kaikkia, koska aineistoa ei osattu toimittaa ajallaan pyynnöistä huolimatta.

Kaikki eivät oletettavasti osanneet odottaa konkreettista tuotetta ainakaan tällä suhteellisen nopealla aikataululla, eivätkä sen vuoksi toimittaneet muistelmiaan ja kuvia ajoissa minulle. Saattoi esiintyä myös epävarmuutta sen suhteen, kelpaisivatko omat muistelmat ja kuvat yhteisön historiikkiteokseen. Tämän vuoksi itsenäisiä yhteydenottoja minuun ei tullut kovinkaan monta. Kirjatoimikunta piti kuitenkin kiinni kirjan valmistumisesta ja aikataulusta. Muutamia myöhästyneitä yhteydenottoja tuli tämän jälkeen.

3.5 Litterointivaihe

Aloitin litteroinnin eli haastatteluaineiston siirtämisen tietokoneelle tekstitiedostoksi haastatteluvaiheen ohella. Katsoin tämän nopeuttavan koko projektin edistymistä, vaikka kaksi työvaihetta päällekkäin saivat aikaan pitkiä työpäiviä. Tekstit oli kuitenkin mielestäni hyvä purkaa pian haastattelujen jälkeen, koska haastattelutilanne ja haastateltavan persoonallisuus olivat selkeästi mielessä. Koska halusin säilyttää teksteissä mahdollisimman paljon kertojan omasta tyylistä, katsoin pian haastattelun jälkeen tapahtuvan litteroinnin edesauttavan myös tässä asiassa.

Litteroinnissa muotoilin tekstin alustavasti selkeämpään ja luettavampaan muotoon siirtäessäni sitä sanelukoneen kasetilta tietokoneelle. Kirjoitustyö vei huomattavasti aikaa ja ongelmia aiheutui muutaman kerran viallisesta kasetista, jonka nauha juuttui sanelukoneeseen. Vahingot jäivät kuitenkin vähäisiksi, ja vioittunut kohta pystyttiin äänittämään uudelleen. Myöhemmin luin tekstejä vielä uudelleen läpi ja korjailin lauserakenteita sekä sanamuotoja mielestäni selkeämmiksi ja pyrin samalla tarkistamaan oikeinkirjoituksen mahdollisimman hyvin.

Kirjatoimikunnasta oli valittu yksi jäsen ja varajäsen tekstiaineiston oikolukijoiksi. Ajan- ja sähköisten viestimien puutteen vuoksi aineistoa ei voinut toimittaa luettavaksi jokaiselle toimikunnan jäsenelle. Tekstin toimitin kahdelle oikolukijalle luettavaksi useassa erässä sitä mukaa, kun olin saanut sitä purettua. Oikoluvun jälkeen he esittivät omat huomionsa ja korjausehdotuksensa minulle ja toimin niiden mukaan.

4 TAITTO JA PAINOTYÖSUUNNITTELU

Toinen suuri kokonaisuus oli kirja-aineiston taittaminen ja kirjapainotyöhön liittyvä toiminta. Tähän sisältyivät lukuisien kuvien hankkiminen ja lisääminen taittovaiheessa tekstiaineiston joukkoon. Kuvia pyydettiin myös kahdesta virallisesta arkistosta. Kirjan painoon toimittamiseen kuuluivat kirjapainojen kilpailuttaminen sekä asiointi lopulta valitun kirjapainon ja Suomen ISBN-keskuksen kanssa. Seuraavassa on käsitelty myös kustannuskysymystä sekä pohdittu markkinointia ja tiedottamista.

4.1 Kuvituksen hankkiminen

Alusta asti oli selvää, että Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateokseen tulisi runsas kuvitus kertomaan omalta osaltaan paikallishistoriasta ja yhteisön jäsenten elämästä Lauritsalan kauppalan aikana. Tarkoituksena oli hyödyntää mahdollisimman paljon yksityisten henkilöiden kuva-arkistoja. Keräsin kuvia pääasiassa haastattelujen yhteydessä ja lainasin ne skannausta varten.

Joitakin valokuvia pyydettiin erikseen tietyiltä henkilöiltä, joilla niitä tiedettiin olevan. Muutamat henkilöt toivat vanhoja valokuviaan kokouksiin ja lainasivat ne kirjaprojektiä varten. Kokouskutsun yhteydessä lehdessä oli myös kehoitus tuoda vanhoja kuvia kirjankuvitukseksi, mutta tämä ei tuottanut toivottua tulosta. Kuvien palauttaminen tapahtui pääosin seuraavissa kokoustilaisuuksissa.

Ehdotin kirjatoimikunnalle Lauritsala-aiheisten valokuvien hankkimista myös Lappeenrannan kaupunginarkistosta ja tämä hyväksyttiin. Kaupunginarkisto säilyttää muun muassa Lauritsala-seura ry:n valokuva-arkistoa. Kävin tarkastelemassa ja valitsemassa kirjaan sopivia valokuvia ja kysyin mielipiteitä kuvien aiheista kirjatoimikunnalta. Kaupunginarkistosta tilattiin yhdeksän kuvaa, jotka sovittiin maksettaviksi Lauritsalan kauppalan poikien kassasta.

Kaukaan tehdasalue ja sen historia liittyvät olennaisena osana Lauritsalan ja Lauritsalan kauppalan poikien elämään. Tämän vuoksi valokuvia tilattiin myös Kaukaan arkistosta. Sieltä tuli kuitenkin vastaus, että työvoimaresurssipulan vuoksi he eivät

pystyneet jäljittämään arkistosta listattuja kuvia, vaikka suhtautuivatkin kirjaprojektiin erittäin positiivisesti. Erään yksityisen henkilön hallussa oli kuitenkin mittava Kaukaslehtien kokoelma, jonka kuvituksen käyttöön Kaukaalta annettiin lupa.

Kirjaan valikoitu kuvamateriaali siirrettiin tietokoneelle skannaamalla ja lisättiin taitto- vaiheessa tekstin joukkoon. Jokaisen kuvan yhteydessä on yleisen käytännön mukaan mainittu lähdearkisto, oli kyseessä yksityisen henkilön arkisto tai muu arkisto. Yksi yllättävän paljon projektissa aikaa vienyt työ oli valokuvien tunnistaminen ja henkilöiden nimeäminen. Koska kyseessä on tietyn yhteisön elämää ja paikkakunnan historiaa kuvaava teos, pyrittiin mahdollisimman monien valokuvien tiedot tallentamaan tarkasti. Tämän vuoksi minun täytyi suorittaa monia yhteydenottoja puhelimitse ja sähköpostitse sekä sopia tunnistamistapaamisia haastattelukäyntien lisäksi.

4.2 Kirjan taittaminen

Kirjan taittoaikataulu pitkittyi hieman, koska kaupunginarkiston valokuva-asioista vastaava amanuenssi oli matkustanut ulkomaille ja yllättäen voimaan tullut lentokielto esti hänen paluunsa sovittuna ajankohtana. Näin ollen tilattuja kuvia ei saatu Lauritsalan kauppalan poikien kirjaprojektiin ajallaan. Kyseessä oli vajaan viikon viivästys. Tämä osoittaa hyvin sen, että jokaisessa projektissa tulisi osata varautua myös yllättäviin vastoinkäymisiin ja viivästyksiin, koska koko projektin eteneminen voi pysähtyä yhden siihen liittyvän osapuolen ongelmien vuoksi.

Koska virallista taitto-ohjelmaa ei ollut mahdollista hankkia resurssien puutteessa, taittaminen tapahtui tekstinkäsittelyohjelmalla kuitenkin mahdollisimman tarkkaan taitto-ohjeistuksen mukaisesti. Aiemmasta kokemuksesta ja kirjapainojen kotisivuja tutkineena tiesin, että aineisto tulisi mieluummin toimittaa painoon pdf-tiedostona. Tekstinkäsittelytiedoston muuttaminen pdf-muotoon oli mahdollista. Aiemman kokemuksen mukaan kirjapaino myös pystyi painattamaan tekstinkäsittelyohjelmalla taitetun kirja-aineiston hyvälaatuisiksi teokseksi.

Kirjatoimikunnan kanssa kirjan kooksi oli päätetty B5. Taitossa pyrin selkeään ja asialliseen yleisilmeeseen. Kuvat asettelin selkeästi ja mahdollisuuksien mukaan suuri- kokoisina sivuille, koska aineistoon sisältyi lukuisia ryhmäkuvia. Kirjan ensisijainen

kohderyhmä on pääosin iältään vanhempaa väkeä, jolle pienien kuvien tarkastelu tuottaa vaikeuksia. Kuvien suurikokoisuus toi kuitenkin omat hankaluutensa taittoon, koska esimerkiksi ryhmäkuvien osalta oli aina huomioitava oman tilansa vaativa kuvateksti. Rungas kuvitus kasvatti huomattavasti kirjan sivumäärää, mutta mitään rajausta kirjan sivumäärän suhteen ei tosin ollut ennalta määritelty.

Taittamiseen ja kirjan yleisilmeeseen vaikutti oleellisesti muiden historiikki- ja perinejulkaisujen tutkiminen. Erilaisia taittomahdollisuuksia näytti olevan useita. Näistä saattoi poimia selkeältä ja hyvältä näyttäviä malleja Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateokseen. Ilmestyneistä julkaisuista saattoi myös havaita, mitä tulisi välttää omassa projektissa. Näitä olivat muun muassa liian pienikokoinen kuvitus sekä kuvien sijoittaminen keskelle taitekohtaa.

Kirjatoimikunta antoi minulle valtuudet myös kirjan kannen suunnitteluun, koska olen suorittanut painotuotteiden suunnittelukurssin lisäksi Visuaaliset taiteet –kurssin. Näihin kursseihin sisältyi kuvankäsittelyä ja muun muassa painotuotteiden kansikuvien suunnittelua. Toteutin kannen Adobe PhotoShop –kuvankäsittelyohjelmalla. Valitsin väriyukseksi suomalaisuutta kuvaavat sinisen ja valkoisen, jotka tulivat esiin taustassa ja tekstissä.

Kirjatoimikunnan toivomuksena olivat Lauritsalan kauppalan poikien ja heidän elinympäristönsä esille tuominen, joten kannen kuvitukseksi valitsin järvimaiseman, jossa näkyy kaksi Kaukaan tehtaan ilmaradan puista pukkia. Lisäksi etukanteen tuli kolme vanhaa valokuvaa ja takakanteen neljäs valokuva. Etukannen alalaitaan asetin Lauritsalan kauppalan poikien logon, jonka on suunnitellut eräs yhteisön jäsenistä.

Esittelin taitetun aineiston kirjatoimikunnalle palaverin yhteydessä ja se hyväksyttiin yksimielisesti. Selkeä teksti ja kuvien jäsentely otettiin positiivisesti vastaan. Myös kansikuva hyväksyttiin kirjatoimikunnan palaverissa. Tämän jälkeen minulle annettiin valtuudet kilpailuttaa kolme kirjapainoa teoksen painattamista ajatellen.

4.3 Kirjan painatusvaihe

Tarjouspyynnöt päätettiin esittää kolmelle kirjapainolle, joista jokaisen tiedettiin erikoistuneen nykyaikaiseen digipainatukseen. Näiden painotalojen valitsemiseen vaikutti merkittävästi valmiiden painotuotteiden tarkastelumahdollisuus. Jokaisen kilpailutettavan kirjapainon laatu todettiin siis hyväksi ja Lauritsalan kauppalan poikien kuvitukseltaan runsaan teoksen painatukseen sopivaksi.

Tarjouspyyntöjen yhteydessä esitin kaikki oleelliset kirjaa koskevat tiedot ja toiveet valmiin painotuotteen osalta. Kyseessä on 330-sivuinen, B5-kokoa oleva kovakantinen historiikki- ja muistelmajulkaisu. Myös paperilaadun ja mustavalkokuvituksen osalta esitin oleelliset vaatimukset. Kanteen oli päätetty ottaa ylivetopaperi. Myös lisäpainosten mahdollisuus ja kuljetuskustannukset huomioitiin kilpailutuksen yhteydessä.

Painatusmääräksi kirjatoimikunnan kanssa sovittiin alustavasti 200 kappaletta. Määrään on mahdollista tehdä vielä muutoksia toukokuussa 2010 ennen lopullisen painatussopimuksen tekemistä, sillä toukokuun alussa pidettävässä Lauritsalan kauppalan poikien kokouksessa oli tarkoitus kerätä lista ennakkotilauksista. Tämän perusteella päätetään lopullinen kappalemäärä.

Lähetin tarjouspyynnön kolmeen kirjapainoon. Kaksi näistä esitti tarjouksensa muutamana vuorokauden kuluttua. Kolmanteen kirjapainoon jouduin olemaan uudelleen yhteydessä, sillä lähetettyä tarjouspyyntöä ei ollut löytynyt. Tällöin kuitenkin selvisi, ettei kyseinen painotalo valmista alle 500 kappaleen painosta ja muitakin käytännön ongelmia alkoi ilmetä. Tämän vuoksi kolmas kirjapaino jouduttiin jättämään lopullisen kilpailutuksen ulkopuolelle.

Kahden digipainatukseen erikoistuneen kirjapainon tarjouksissa oli huomattava hintaero. Lisäksi suuremman hinta-arvion esittänyt painotalo ei pystynyt valmistamaan toivotunlaista kantta ylivetopaperilla vaan tarjosi nahkakansia ja suojaraheria. Kirjatoimikunta hyväksyi yksimielisesti alhaisemman hinta-arvion tehneen kirjapainon tarjouksen. Tähän sisältyi myös ilmainen painotuotteiden kuljetus perille annettuun osoitteeseen.

Kirjaa varten täytyi myös hankkia kansainvälinen ISBN-tunnus. Kirjapainon taholta neuvottiin hankkimaan se valmiiksi painatusta varten. Täytin Kansalliskirjaston internetsivuilla lomaketiedot ja lähetin ISBN-tunnuksen hakemuksen Suomen ISBN-keskukseen. Valmis tunnus saapui sieltä lähes saman tien sähköpostiini. Tunnus täytyi toimittaa kirjapainolle muun aineiston yhteydessä.

Painatusaikataulu on etukäteen määritelty toukokuulle 2010. Kirja-aineisto toimitetaan sähköisessä muodossa kirjatoimikunnan mielestä parhaimman tarjouksen esittäneelle painotalolle, joka valmistaa kirjasta koevedoksen tilaajan tarkasteltavaksi. Tämän jälkeen tehdään lopullinen painatussopimus. Painoprosessi kestää kirjapainon antamien tietojen mukaan noin kolme viikkoa. Valmiit kirjat saapuvat tilaajalle suunnitellun aikataulun mukaan kesäkuun alussa.

4.4 Kustannus ja markkinointi

Historiikki- ja muistelmateosta suunniteltaessa nousivat luonnollisesti esille kustannuskysymys sekä markkinoinnin ja tiedottamisen toteuttaminen. Kirja päätettiin painattaa omakustanteena. Vaikka kirjalla ei tavoitella kaupallista hyötyä, sitä on päätetty markkinoida ensipainoksen jälkeen laajemmalle kohdeyleisölle sen ainutlaatuisuuden ja historiallisen merkityksensä vuoksi.

4.4.1 Kustannuskysymys

Kirjatoimikunta päätti, että Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateos julkaistaan omakustanteena. Tässä tapauksessa kuluista vastaa luonnollisesti sen tilaaja eikä kokoaja/toimittaja. Kirjalla ei aiota tavoitella minkäänlaista kaupallista hyötyä. Mahdollisten lisäpainatusten vuoksi kirjalle täytyi kuitenkin määritellä kiinteä hinta, joka kattaa kirjan valmistamiseen käytetyt materiaalikustannukset ja muut menot, kuten puhelinkulut ja matkakulut. Lisäksi kirjan kappalehinnan tulee olla sama myös mahdollisten lisäpainosten osalta, vaikka kokonaismäärältään pienemmän lisäpainoksen kirjahinnat nousevat kirjapainon antamien ennakkotietojen mukaan hiukan.

Koska kirjalla ei tavoitella ja saada minkäänlaisia tuottoja, ei myöskään tehty sopimusta kustantamon kanssa. Kirjaa on lähtökohtaisesti tarkoitus myydä suoraan lukijoille painatuskustannuksista ja kulunkorvauksista koostuvaan hintaan. Teoksen jake- lusta myyntipisteisiin ei ole vielä ennalta päätetty. Kustannuksissa on huomioitava myös kuuden kirjan vapaakappalemäärä. Kirjapaino luovuttaa ensipainoksesta kuusi vapaakappaletta Kansalliskirjastolle, josta teoksia jaetaan eri kirjastoihin.

Pyydettyjen ennakkovarausten perusteella voidaan kirjapainosta tilata sopiva kappa- lemäärä. Lasku on maksettava 14 vuorokauden sisällä tuotteen toimittamisesta tilaa- jalle. Tämän vuoksi järjestetään todennäköisesti erillinen kirjanjakotilaisuus Lauritsa- lan kauppalan poikien yhteisölle, jolloin ennakkovarausten tehneet henkilöt voivat noutaa kirjansa. Näin saadaan ajoissa kokoon summa, jonka maksun yhteisön ra- hastonhoitaja suorittaa kirjapainolle.

4.4.2 Markkinointi ja tiedottaminen

Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateoksessa on kyse tietyn yhtei- sön omakustannejulkaisusta, joka on tarkoitettu ensisijaisesti oman yhteisönsä hyö- dyksi perinteen ja muistelmien taltioimisen vuoksi. Toissijaisesti teosta tullaan myy- mään siitä kiinnostuneille ostajille ilman kaupallisen tuoton tavoittelua. Tämän vuoksi ennakkomarkkinointia ja –tiedottamista ei ole tarkoituksellisesti tehty yhteisön ulko- puolella kokouksiin liittyviä avoimia lehti-ilmoituksia lukuun ottamatta.

Yhteisön sisäistä markkinointia ja tiedottamista on hoidettu jonkin verran joka kuu- kausi lehdessä julkaistavan kokouskutsun yhteydessä sekä puhelimitse. Kirjatoimi- kunnan kokouksessa päätettiin, että jokainen toimikunnan jäsen harjoittaa ennen toukokuun kokousta puhelintiedottamista sekä suullista tiedottamista kirjaprojektin tilanteesta. Kirja-aineisto siirtyy painotaloon koevedosta varten samaan aikaan, kun toukokuun kokouksessa on tarkoitus kerätä ennakkotilauslista lopullista painatus- määrää varten. Kirjapaino ilmoitti, että lopullinen painosopimus tehdään koevedok- sen tarkastelun ja hyväksymisen jälkeen.

Kirjan pienimuotoinen markkinointi ja siitä tiedottaminen painottuivatkin huhti- ja toukokuun vaihteessa teoksen ennakkovarausasiaa koskeviksi. Kirjatoimikunnan jäsenet kertoivat muille yhteisön jäsenille kirjan yleisistä tiedoista, joita ovat muun muassa sivumäärä, kovakantisuus, koko, sisällön luonne ja kuvituksen määrä sekä ennalta päätetyn kappalehinta ja kehottivat muita yhteisön jäseniä saapumaan 4.5. pidettävään kokoukseen tekemään varauksensa.

Toukokuun kokouksessa päätettävien asioiden pohjalta aiotaan kirjaa markkinoida laajemmin, kunhan ensipainos on ilmestynyt. Ennakkotilaajien lisäksi aiotaan painattaa tietyn kokoinen lisäpainos halukkaita ostajia varten. Kirjan ilmestyttyä on tarkoitus julkaista lehtiartikkeli, jotta yhteisön omakustanne saadaan laajemman yleisön tietoon. Kirjapaino on ilmoittanut, että lisäpainosten hankinta onnistuu tarvittaessa vaivattomasti. Siksi Lauritsalan kauppalan poikien kirjatoimikunta on päättänyt markkinoida historiikki- ja muistelmateostaan laajemmalle kohderyhmälle vasta sen ilmestyttyä, kun on jo olemassa konkreettinen tuote.

Kaukaan ilmaradan kaadettu järvipukki v. 1958 ilmakuljettimen poistuttua käytöstä.

(Kimmo Kousan arkisto)

5 PERINTEEN HYÖDYNTÄMINEN

On huomioitava, että perinne on nopeasti katoavaa, ellei sitä osata ajoissa tallettaa tulevia sukupolvia varten. Kirjalliseen muotoon perinnettä tallentavat henkilöt kokoavat yleensä suurimman osan aineistosta haastatteleamalla iäkkäämpiä sukupolvia, joille on elämän myötä kertynyt paljon omakohtaista tietoa sekä heitä edeltäneiltä sukupolvilta perittyä tietoa. Näin ollen perinne nivoutuu usein tiiviisti yhteen elämäkerrallisen ja henkilöhistoriallisen tiedon kanssa. Kirjallisuus on suullisen perinnetiedon kannalta parhaimpia säilymismuotoja.

5.1 Perinnejulkaisut

Perinnettä on ryhdytty tallentamaan ja julkaisemaan yhä enemmän paikalliskirjallisuuden muodossa. Erilaisia kyläkirjoja ja –historiikkeja kirjoitetaan ja julkaistaan nykyään paljon eri puolilla Suomea. Kyläkirjojen ohella paikalliskirjallisuudeksi mielletään esimerkiksi myös kaupunginosakirjat, sukukirjat, muistelmat ja yhdistyshistoriikit. Tällaisten teosten kokonaismäärää ei kuitenkaan voida tarkasti määrittää, koska kirjoja ilmestyy myös omakustanteina, joita ei talleteta esimerkiksi kirjastoihin (Makkonen 2007, 22-24). Ongelmana on myös se, ettei omakustanteinen paikalliskirjallisuus useinkaan päädy kirjakauppoihin ja sitä kautta potentiaalisten lukijoiden käsiin (Hatakka 2007, 37-38).

Julkaistavat kyläkirjat ja muut perinnettä, perimätietoja ja kotiseutuhistoriaa sisältävät teokset ovat kaikki hyvin erilaisia. Muistitietotutkimusta tekevän filosofian lisensiaatti Elna Makkosen mielestä kyläkirjojen ja historiikkien omaleimaisuutta ja kirjavuutta voidaan pitää kuitenkin hyvänä asiana. Myös asiasisällön painotus vaihtelee kevyestä sananparsiperinteestä selvästi asiapitoisempaan tietouteen. Kirjoissa on yleensä käytetty paljon erilaisia lähteitä muistitiedoista lehtiartikkeleihin (Makkonen 2007, 22-24).

Makkosen mukaan monissa historiikeissa kotiseutu ja kotikylä esitetään positiivisessa valossa. Teokset näyttävät usein juuri sellaisilta kuin niiden tekijät haluavat kotipaikkansa esitellä nykypäivän näkökulmasta. Tuskin kukaan kyläkirjan lukija uskoo,

että kirja kertoo kaiken kylän historiasta tai että elämä kylissä olisi ollut niin auvoista tai yksituumaista kuin kyläkirjassa kerrotaan (Makkonen 2007, 22-24).

Ihmisillä voi siis olla halu ja pyrkimys esitellä tarkoituksellisesti heille tärkeää aihetta paljon positiivisemmasta näkökulmasta kuin mitä kaikki oikeasti on ollut. On myös huomioitava, että itse kunkin henkilön ajatuksissa ja muistoissa tapahtuu luonnollista kultautumista. Ikävämmät, epämiellyttävät ja arkaluontoisemmat asiat painuvat unohduksiin joko tietoisesti tai tiedostamatta. Ainakaan kaikki eivät halua tuoda epämieluisia muistoja esille ja muiden tietoisuuteen. Myös lukijoiden suhtautumista kannattaa ajatella tietyn yhteisön perinnettä ja muistoja kootessaan.

Perinteen kertoja välittää aina tietoa siitä, mitä hänelle on kerrottu tai mitä hän on nähnyt vanhempien ihmisten tekevän (esimerkiksi tavat). Hän ei ole itse ollut osallisena kuvailemissaan tapahtumissa paitsi kenties sivusta seuraajana. (Katajala 1990, 43) Katajalan näkemys kertojan osattomuudesta perinteeseen on mielenkiintoinen. Itse mieltäisin myös kertojan olevan toisinaan osa kerrottuja tapahtumia. Hän on voinut osallistua esimerkiksi arkielämän töihin tai muihin tapahtumiin, joista muisteltaessa kerrotaan. Kertoja on voinut olla hyvinkin oleellinen osa perinnettä, mikäli käsiteltävät asiat ovat esimerkiksi konkreettisesti sattuneet juuri hänelle eivätkä esimerkiksi hänen läheisilleen.

Kyläkirjoja ja muuta paikalliskirjallisuutta työstetään muun muassa perinne- ja kotiseutupiireissä. Sen lisäksi tämänkaltaisia teoksia julkaisevat historiasta ja perinteestä kiinnostuneet yksityishenkilöt. Perinnejulkaisuhankkeissa voivat olla mukana erilaiset kehitysprojektit, nuorisoseurat tai maaseutuohjelmat. Rahoitusta hankkeelle on mahdollista saada myös EU:lta. Tällaisissa projekteissa kyläkirjaa ovat usein työstäneet kyläläiset perinnepiirien muodossa, joissa on kerätty kirjaa varten kokoon materiaalia. Valmis historiikki on mahdollista julkaista myös internetissä kylän omilla sivustoilla. (Makkonen 2007, 22-24)

Syitä paikalliskirjallisuuden julkaisemisen suureen suosioon on katsottu olevan monia. Kylän iäkkäällä väestöllä on havaittu olevan arvokasta mutta katoavaa perimätietoa, joka halutaan tallettaa tuleville sukupolville. Kyläkirjojen ja historiikkien kokoamiseen liittyy myös kiinnostus paikallishistoriaa kohtaan. Muita tulkintoja kyläkirjojen

suuresta suosiosta on muun muassa tarve tuntea sukuaan ja juuriaan nykyajan muuttuvassa maailmassa. Makkosen mukaan paikalliskirjallisuutta voidaan myös pitää vastareaktiona kaavamaisille paikallishistorioille, jotka eivät sisällä tavallisten ihmisten muistoja. Yksittäisellä teoksella on usein oma lukijakuntansa, jotka kokevat samanhenkisyyttä kirjan aiheesta ja joilla on kosketuspintaa käsiteltävään seutuun. Paikalliskirjallisuus luo myös identiteettiä käsitellylle paikkakunnalle. (Makkonen 2007, 22-24)

5.2 Historiikit

Historiikit eroavat jonkin verran perinnejulkaisuista siinä mielessä, että varsinaisessa historiikissa on usein huomattava määrä muutakin aineistoa kuin vain perinnettä ja haastatteluilta kerättyä muistitietoa. Historiikki sisältää eri asiakirjoista ja muista lähteistä etsittyjä faktoja, joita ei ole mahdollista saada pelkällä muistitietouden tallentamisella. Kuitenkin oleellinen osa tiedoista on yleensä koottu haastattelumenetelmällä.

Katajalan mukaan keskeistä historiikin teossa on vanhojen veteraanien, kyläläisten tai yhdistyksen ansioituneiden jäsenten haastatteleminen. Haastatteluja voidaan tehdä joko systemaattisesti katoamassa olevien tietojen ja tarinoiden taltioimiseksi tulevaa tutkimusta varten tai haastattelu voidaan kohdistaa palvelemaan juuri yhtä nimenomaista tutkimusta, historiikkityötä. (Katajala 1990, 41)

Lauritsalan kauppalan pojat hyppäävät seivästä 1950-luvulla. (Tarmo Sopasen arkisto)

Muistitiedon ja perinteen tehtävä historiikissa on sellaisten alueiden valottaminen, joista ei ole säilynyt tai syntynyt asiakirja-aineistoa tai muuta lähteistöä. Näitä ovat erityisesti arkinen elämänpiiri, tavat ja eri ryhmien kuten naisten, lasten tai työväestön historia. Myös kylän tai paikkakunnan omaleimaisuus saattaa tulla parhaiten esille juuri perinteen alueella. Muistitiedon keruu lisää ja monipuolistaa käytettävissä olevaa lähdeaineistoa. (Katajala 1990, 41-42) Muistitiedon ja perinteen merkityksen asiapitoisessa historiikissa voisi kiteyttää teoksen elävöittämiseksi. Perinteen ja muistelum keinoin historiikista tulee myös ihmisläheisempi ja tunteisiin vetoava tuotos.

Katajala pohtii, miksi muistitietoa sitten kannattaa kerätä historiikin aineistoksi, jos se kerran on niin epäluotettavaa. Kysymys onkin paljolti siitä, mitä tietoa muistitiedon avulla halutaan kerätä, tallentaa tai saada historiikin rakennusaineeksi. (Katajala 1990, 45)

Historiikin kirjoittajalle erityisen mielenkiintoisia ovat paikallistarinat, jotka kertovat kiinteästi paikkakuntaan liittyvistä tapahtumista, ja kaskut, jotka kertovat hauskoista paikkakunnan ihmisiin liittyvistä sattumuksista. Niiden avulla on hyvä luoda tekstiin paikallisväriä. (Katajala 1990, 43) Monet lukijat tuntuvat suullisen palautteen perusteella kaipaavan historiikeilta myös tällaisia paikallistarinoita, jotka elävöittävät kirjaa huomattavasti. Tunnistettavista henkilöistä kertovien muistelmien julkaisussa on muistettava hyvän maun raja. Ketään ihmistä halventavaa tai loukkaavaa muistelmatietoa ei kannata koskaan julkaista. Jos kyseessä on jossakin määrin arveluttava aineisto, on hyvä olla yhteydessä asianomaiseen tai tämän edesmenneen omaisiin ja neuvotella julkaisumahdollisuuksista.

5.3 Perinneaikaa ja -matkailua

Perinne on havaittu hyödynnettäväksi tuotteeksi myös muilla aloilla. Esimerkiksi teatterit ja museolaitokset ovat osanneet hyödyntää perinnettä draaman muodossa. Näin ollen myös elämyksellisenä koettava perinnetietous on kasvavassa suosiossa. Matkailussa perinne tulee esille parhaiten historiallisten perinnekohteiden kautta. Kaikki perinteeseen liittyviksi luokiteltavat matkailupalvelut eivät kuitenkaan saata olla aitoja perinnekohteita vaan taloudellisen hyödyn tavoitteeksi luotuja kokonaisuuksia.

Perinnettä käsitteleviä näytelmiä esittävät usein kesäteatterit ja muut harrastelijaryhmittä ammattiteattereiden sijaan. Ammattiteattereissa nähdään enemmänkin elämäkerrallisia näytelmiä, joissa on kuitenkin perinteen aineksia mukana. (Lahtinen 2006, 38-41). Kesäteattereiden ja harrastajaryhmien näytelmiin aiheet on yleensä löydetty oman kotipaikkakunnan historiasta. Tällaiset näytelmät keräävät usein paljon kiinnostunutta yleisöä.

Perinnematkailukohteissa ja museoissa on alettu elävöittää perinnettä ja historiaa draamakierrosten muodossa. Näillä kierroksilla on yleensä historiallisen aiheen mukaan pukeutunut henkilö, joka kertoo asiakkaille aiheesta niin yleistietoa kuin yksityiskohtiakin.

Eri asia ovat perinteestä ja historiasta kertovat näytelmät, joihin on sekoitettu vaikeammin havaittavia fiktiivisiä kohtia. Jos tiedoissa on ollut aukkoja ja ne on täytetty fiktio-osuuksilla, miten tavallinen katsoja pystyy erottamaan tällaiset kohdat eikä pidä niitäkin automaattisesti perinteeseen ja historiaan aidosti kuuluvina? Hyvä tapa olisi-kin kertoa esimerkiksi käsiohjelmassa faktan ja fiktion sekoittamisesta. Tällöinkin katsojan itsensä pohdittavaksi kuitenkin jää, mikä esityksessä on aitoa perinnetietoa ja mikä myöhemmin lisättyä kuvitelmaa.

Perinnettä on osattu hyödyntää matkailussa jo pidemmän aikaa. Esimerkiksi Pohjois- ja Etelä-Karjalassa panostettiin huomattavasti 1970- ja 1980-luvuilla erilaisiin perinnettä tuotteistaviin matkakohteisiin (Petrisalo 2001). Perinnettä voidaan käyttää ja käytetäänkin matkailussa hyvin monessa muodossa. Museokohteisiin on alettu monin paikoin liittää erilaista perinteeseen liittyvää toimintaa pelkkien kiertokäyntien sijaan. Matkailijoilla voi olla mahdollisuus nähdä museokohteissa perinnetoimintaa, kuten rukilla kehräämistä tai sotilaiden harjoituksia, ja ehkä mahdollisuus osallistua halutessaan myös itse toimintaan. Tällöin perinteeseen yhdistyy jo elämysmatkailun aineksia.

Matkailussa perinnettä pyritään hyödyntämään myös erilaisten historian ja perinteen symbolien, kuten perinneruokien, keinoin. Näitä symboleita saatetaan kuitenkin muokata omiin tarkoituksiin sopiviksi. Tällöin on vaarana, että tiedon puutteessa sym-

bolit muuttuvat matkailijoiden mielessä stereotyyppioiksi ja pelkistetyiksi ilmiöiksi. (Petrisalo 2001) Tähän vaikuttavat voimakkaasti myös odotukset ja ennakkokäsitykset kohteesta (Zimmerbauer 2001, 123). Kaupallisessa tarkoituksessa väärin mielikuvien luominen asiakkaille perinteen varjolla ei tunnu mielekkäältä, kun on kyse aidosta vanhasta perinnekohteesta.

Ihmiselle on elämän aikana muodostunut omia stereotyyppioita ja käsityksiä niistä perinteeseen liittyvistä asioista ja aiheista, joiden kanssa hän on ollut itse kosketuksissa. Merja Isotalo nostaa kirja-artikkelissaan esiin tästä aiheesta esimerkin, jossa eräs perinnematkailuyrittäjä tarjoaa asiakkaille tuotteena ”Mummolan Joulua Wanhassa tuvassa” kuitenkin itsepalveluperiaatteella. Isotalo toteaaakin: ”Onko itsepalveluperiaatte aidosti osa Mummolan Joulua?” (Isotalo 2001, 141).

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateoksen kokoaminen ja kirjapainoon saakka toimittaminen toteutui suunnitellun aikataulun ja toimintamallin mukaisesti. Työn toimeksiantajan päätavoite eli yhteisön muistelmien ja paikallishistorian tallentaminen painettavaksi kirjaksi onnistui. Samalla teoksesta hyötyvät muut edellä mainitut kohderyhmät. Tietojen ja kuvien tallentaminen painotuotteeksi takaavat niiden säilyvyyden tuleville sukupolville.

6.1 Tallentamisen ja säilymisen tärkeys

Kirjaprojektin aikana tuli usein esille se tosiasia, että aineistonkeruu ja sen hyödyntäminen painotuotteen kokoamisessa tapahtuivat aivan viime hetkillä. Lauritsalan kauppalan poikien yhteisöön kuuluvien poikien keski-ikä on yli 70 vuotta. Nuorempia jäseniä, kuten 1960-luvulla lapsuuttaan Lauritsalassa eläneitä poikia, ei ole saatu houkuteltua mukaan toimintaan. Suhteellisen korkean keski-ikänsä vuoksi perinne- ja muistitieto uhkaavat kadota henkilöiden mukana. Projektin edetessä kävi ilmi, että moni yhteisön jäsen, jolla olisi saattanut olla merkittävää annettavaa historiikki- ja muistelmateoksen toteuttamiseen, oli jo edesmennyt.

Kirjan voidaan olettaa olevan suosittu yhteisön keskuudessa painosta tultuaan. Ilmaisjakelulehdessä kokouskutsujen yhteydessä ilmoitetuista tiedotteista huolimatta tieto kirjan kokoamisesta ei kuitenkaan saavuttanut kaikkia yhteisön jäseniä. Osa heistä sivuutti asian epähuomiossa, vaikka heillä olisi ollut mukaan annettavaa aineistoa. Käsitteen perinne- ja muistitiedon konkretisoitumisesta jossakin selkeässä muodossa voidaan siis katsoa tapahtuvan ihmisen ajatusmaailmassa vasta, kun työ on valmis. Tällöin useimmat henkilöt tuntuvat huomaavan, että suullisesta kansanperinteestä ja muistitiedosta on todella tehty jotakin pysyvää ja tuleville sukupolville säilyvää.

Perinteen merkitys siis korostuu yleensä vasta erityisesti silloin, kun se tallennetaan jollakin johonkin muotoon, esimerkiksi kirjaksi. Tällöin se esitetään usein ihmisille nykypäivän arjesta eroavalla tavalla. Vaikka esille tuleva perinne itsessään käsittelisi esimerkiksi entisajan arkielämän askareita, nykyihminen suhtautuu siihen kiinnostuneesti ja avoimesti, kuitenkin tiettyjä stereotyyppioita mielessään. Perinnettä tuotteistaessa on pohdittava, millainen mielikuva ihmisille halutaan aiheesta antaa ja säilyykö perinne valmiina tuotteena sellaisena kuin se on ennenkin ollut.

Vaihtoehtoja perinteen tuotteistamiseen ja käyttöön voi siis olla monenlaisia. On merkittävää ja ensiarvoisen tärkeää, että perinteen tärkeä merkitys huomataan ajoissa ja osataan tallentaa ja hyödyntää oikein. Kerronnallisen perinteen tai aineellisen perinnekohteen vaaliminen ja eri muodoissa ajassa eteenpäin vieminen ovat asioiden säilyvyyden kannalta hyvin merkittäviä seikkoja.

Perinteellä on kuitenkin aina historiallinen tausta ja arvo, joten sitä tulisi kunnioittaa ja pyrkiä säilyttämään asiat mahdollisimman samanlaisena kuin ne ovat edellisiltä sukupolvilta välittyneet. Aitoa ja alkuperäistä perinnettä tai perinnekohdetta ei siis koskaan tulisi ajatella liiaksi kaupallisessa mielessä eikä muokata sitä alkuperäisestä yhteydestä poikkeavaksi taloudellisen edun vuoksi. Vaikka perinnettä tuotteistettaisiin ja käytettäisiin missä tahansa muodossa, esiin nousee aina jossakin muodossa merkityksellisyys identiteetin suhteen.

6.2 Verkosto- ja identiteettipohdintaa

Vaikka kirjaprojektin aikana minulle ei syntynyt varsinaisesti verkostoja, voidaan perinne- ja muistelmatietojen kokoamisen ja toimittamisen valmiiksi painotuotteeksi olettaa saaneen aikaan tunnettuutta. Olen pyrkinyt siihen, että valmis teos osoittaa minun hallitsevan ainakin perustaidot perinteenkeruussa, painotuotteen suunnittelussa ja toteutuksessa sekä projektin hallitsemisessa. Valmis kirja voi näin ollen toimia osaltaan ainakin alustavasti verkostojen luojana ja osaamisen näyttönä.

Koko opinnäytetyön toiminnallisessa vaiheessa yhteistyö niin yksityisten henkilöiden, kirjatoimikunnan kuin muidenkin tahojen ja organisaatioiden kanssa toimi sujuvasti. Ainoastaan kaupunginarkiston kuvien toimittamisessa tapahtui edellä mainittu tahaton viivästys. Huomasin tulevani hyvin toimeen erilaisten ihmisten kanssa myös tietynlaisen aikataulun ja työmäärän aiheuttaman paineen ja stressin alaisena. Yhteistyö oli joka taholta asiallista ja suhtautuminen erittäin positiivista ja avuliasta.

Perinneaiheisessa kirjallisuudessa käsiteltävälle alueelle tai yhteisölle luodaan osittain tietoisesti ja osittain tiedostamatta tietynlaista identiteettiä. Tähän vaikuttavat esille tuotavien asioiden kerrontatyyli ja ennen kaikkea julkaistavaksi valitut aiheet sekä niiden positiivinen tai negatiivinen sävytyys. Perinteen käyttö ja tuotteistaminen missä muodossa tahansa voidaan yleisesti ajatella positiiviseksi asiaksi, koska arvokkaan perinnetiedon säilyvyys on kuitenkin olennaisin ja tärkein asia.

Muuntuva identiteetikäsitys on mielenkiintoinen myös Lauritsalan kauppalan poikien yhteisön kohdalla. Yhteisölle on vuosien kuluessa kehittynyt tietty identiteetti saman kotipaikkakunnan, samojen mutta kuitenkin toisistaan eroavien elämäkokemusten ja eletyn ajan myötä. Päätös Lauritsalan kauppalan poikien yhteistoiminnasta ja säännöllisistä kokouksista nykyaikana ovat osaltaan mitä todennäköisimmän muokanneet jälleen identiteettiä entisestä, kauppalan aikaisesta identiteetistä.

Eija Timonen toteaa kirjassaan, että identiteetit muodostavat identiteettien verkoston ja eri ikäkausien identiteetit elävät ajallisessa jatkumossa (Timonen 2004, 73). Onkin kiintoisaa pohtia, vaikuttaako pian ilmestyvä historiikki- ja muistelmateos yhteisön identiteettiin tai yksityisten henkilöiden minäkuvaan. Kokeeko yhteisö konkreettiseksi

painotuotteeksi kootun perinneaineiston sellaisena kuin se heidän vuosien myötä kehittyneen identiteettinsä ja käsitystensä mukaan on ollut vai johtaako tämä jälleen muutoksiin?

6.3 Tilaajan arviointi

Lauritsalan kauppalan poikien puheenjohtaja Keijo Karttunen antoi minulle 3.5.2010 tekemästani työstä seuraavanlaisen arvioinnin:

Lauritsalan kauppalan pojat kokoontuivat ensimmäisen kerran kolmisen vuotta sitten. Pienestä ajatuksesta joukossa kasvoi iso asia tehdä nuoruuden ajoista kirja, jossa tarinoiden ja valokuvien kera vielä kerran palataan meidän lapsuusmaisemiin ja – tunnelmiin. Mutta eihän meidän poikien joukosta sellaista kirjantekijää löytynyt. Tä-hänkö tämä hieno idea jäi?

Saatiin tietää, että eräs Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelija tarvitsisi opin-näytetyötänsä varten tämänsuuntaisen aiheen. Palaset loksahivat kohdilleen ja Kimmo Kousa astui joukkoomme innostuneena. Määrätietoisin ottein hän ryhtyi vie-mään asiaa eteenpäin ja kyseli toiveitamme kirjan suhteen. Perustettiin toimikunta, jonka itseoikeutettuna jäsenenä Kimmo toimi.

Hänen kanssaan etsittiin aihepiirit, joita pojat kilvan ryhtyivät tarinoiksi kirjailemaan. Koska alkuperäinen ajatus oli, että kirjaan tulisi myös valokuvia menneiltä vuosikym-meniltä, pyysi Kimmo kaikkia poikia toimittamaan hänelle niin paljon kuvia kuin vain löytyisi. Ja niitähän löytyi runsaasti, joten siinä oli valikoimista.

Joukossamme on myös paljon poikia, joilta kynäkäyttö ei oikein onnistu, mutta ta-rinankertominen sitäkin paremmin. Siinä olikin Kimmolla työsarkaa käydä nauhoitta-massa kymmenien poikien tarinoita ja muokata niistä kirjaan sopivat tekstit. Tämä onnistui hyvin. Saimme hienoja tarinoita jälkipolville.

Nelisen kuukautta myöhemmin katseltiin Kimmon aikaansaannosta. Kuin yhdestä suusta kysyttiin, miten ihmeessä olet pystynyt tässä ajassa tämän tekemään. Kaikki

ne kuvat, tarinat ja kertomukset olivat äärimmäisen taitavasti ja hienosti sovitettu kertomaan meidän Lauritsalan kauppalan poikien nuoruusajoista iloineen ja suruineen. Kimmon on täytynyt samaistua johonkin meistä ja elää mielessään sama aika, jonka mekin joskus elimme. Näin minä sen näen ja koen yhtenä ”pojista”. Kiitoksia, Kimmo, meidän kaikkien poikien puolesta.

6.4 Teoksen lukijan arviointi

Historian- ja elämäkerrallisuuden harrastaja Ritva Lampinen antoi 26.5.2010 kirjan koevedoksen perusteella seuraavanlaisen lukija-arvioinnin:

Haitanneeko tuo mittää – Lauritsalan kauppalan poikien muistelmat –kirjan kansikuva kertoo Lauritsalan kauppalan tunnistamisesta. Saimaan ylittävä köysirata (ilmarata) ja poikien kuvat johdattelevat erinomaisesti kirjan sisältöön. Kannen väri henkii Saimaan olemusta.

Suunnittelun osuus on onnistunut kiitettävästi. Haasteellinen tehtävä toteutuu mielenkiintoisella tavalla. Monipuolinen aineisto johdattelee lukijan aikakaudelle, jossa eläminen vaihtui sodista rauhan aikaan. Kootut haastattelut antavat kuvauksen Lauritsalan kauppalan poikien vaiheikkaasta elämästä. Evakkoretkien lomaan huumori antaa kevennystä. Runsas valokuvien sovitukset asiayhteyteen on onnistunut.

Kirja tuo Lauritsalan historiaa esille ja on nostalgista luettavaa. Tätä on paikkakunnalla jopa odotettu. Tässä teoksessa tarinankertojina olleiden ikäryhmän muistitieto on katoamassa ja oli korkea aika saada tuo aikakausi taltioitua. Tekijä on paneutunut onnistuneesti ja itseään säästämättä kirja-aineiston kokoamiseen, joka tuo lukijalle muistoja ja elämyksiä Lauritsalan kauppalan ajalta. Kertojille ja tarinoiden kokoajalle kiitos laadukkaasta teoksesta.

LÄHTEET

Hatakka, Mari 2007. Omakustanteet ja pitäjäkirjat nostavat esiin paikallis-historiaa. Hiidenkivi 4 / 2007, 37-38.

Katajala, Kimmo 1990. Historiikin kirjoittajan opas, 41-46. SKS, Gummerus Kirjapaino Oy.

Lahtinen, Outi 2006. Elämäkerta teatterinäyttämöllä. Hiidenkivi 3 / 2006, 38-41.

Makkonen, Elina 2007. Kyläkirjat luovat näyttämön. Hiidenkivi 1 / 2007, 22-24.

Petrisalo, Katriina 2001. Menneisyys matkakohteena. Helsinki: Hakapaino.

Riukulehto, Sulevi (toim.) 2001. Perinnettä vai bisnestä? Kulttuurin paikalliset ulottuvuudet. Zimmerbauer, Kaj & Isotalo, Merja & Kahila Petri & Oinonen-Edén Elli. Ongelmallinen aitous, 114-160. Gummerus Kirjapaino Oy.

Timonen, Eija 2004. Perinne käsikirjoittajan työkaluna, 73. Speedmaster Oy.

Virtanen, Leea 1999. Suomalainen kansanperinne, 26, 92, 107. WSOY - Kirjapainoyksikkö.